

Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners

Het Generaalshuis

Henk P. Deys, Ad J. de Jong en Ben W. van Laar

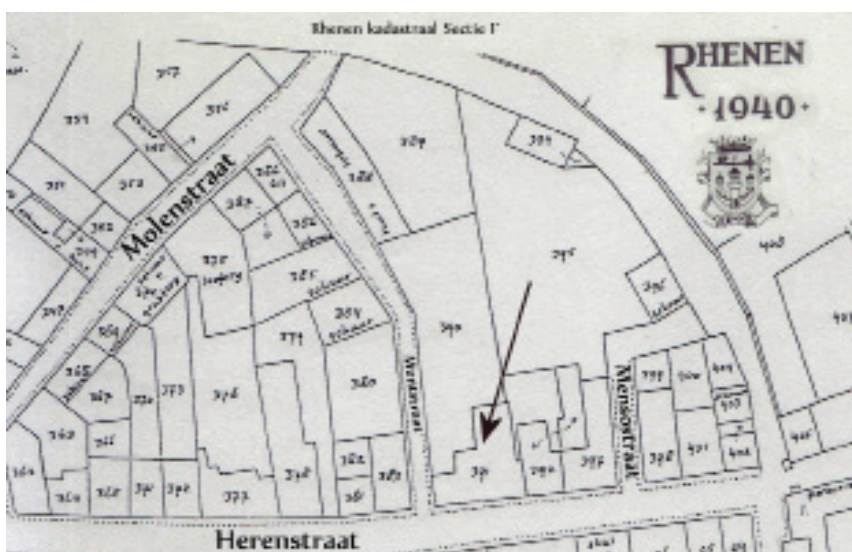
In de rubriek 'Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners' willen we, vooruitlopend op een uiteindelijk boek over de bewoning van de Rhenense binnenstad, zo nu en dan alvast een markant huis met zijn bewoners de revue laten passeren. Dit keer het zogenaamde 'Generaalshuis', dat stond op de oosthoek Muntstraat/Herenstraat, nu de kapsalon van Johan van Hees, en dat in de meidagen van 1940 geheel in brand is geschoten. Er bevond zich toen in het pand een kruidenierswinkel van Wouter van Laar, de grootvader van mede-auteur Ben van Laar. Het pand met de winkel werd weer opgebouwd, maar de gevel werd, net als die van andere verwoeste panden aan de noordkant van de Herenstraat, enkele meters teruggeplaatst.

Dit huis werd in de volksmond het 'Generaalshuis' genoemd en voor dit huis heeft een put gestaan die de 'Generaalsput' werd genoemd. Verder heette de Muntstraat, vroeger Muntsteeg, ook wel de Generaalsteeg. Deze namen houden alle verband met een 18^e eeuwse Generaal Smissaert, die eigenaar en bewoner van het huis was.

VOORGESCHIEDENIS

Van Iterson stelt in zijn boek *De Stad Rhenen* dat de later ommuurde stad Rhenen ontstaan is uit een min of meer versterkte (omwalde) curtis, die aan de zuidzijde begrensd was door een via regia, de Koningstraat, nu Weverstraat geheten, en aan de noordzijde door de huidige Molenstraat, die vroeger geen doorlopende straat was en na de ommuring doodliep op de stadswal. Het gedeelte van de stadsomwalling, lopende vanaf het punt waar de via regia en de Bontekoestraat bij elkaar komen, tot aan de Molenstraat zou dan zijn samengevallen met de oorspronkelijke curtiswal. De Herenstraat was daarbij geen doorlopende hoofdweg, hetgeen zou verklaren waarom er voor het Generaalshuis onder het wegdek van de Herenstraat een put is gevonden, die letterlijk 'in de weg' zou hebben gestaan als dit een doorgaande weg zou zijn geweest.

Joop Mom bezig met het opmeten van de in maart 1993 blootgelegde 'Generaalsput' (fotocoll. A.J. de Jong)

Het 'Generaalshuis' kadastraal no. 391, in de situatie van voor de vernietiging in 1940

Van Iterson stelt daarom dat hier waarschijnlijk dus sprake is van een 'pre-urbane' put. In maart 1993 werden bij het aanleggen van een nieuwe riolering 5,25 m ten oosten van de Z.O. hoek Muntstraat/Herenstraat en 6,25 m haaks vanaf de voorgevel Herenstraat 23, circa 50 cm onder het wegdek de restanten van een vroegere put aangetroffen. Het zichtbare gedeelte van de put bestond uit twee halfsteens gemetselde ringen (binnendiameter 1,2 en 1,4 m respectievelijk).

Amateur-archeoloog J.Th.M. Mom kreeg een uur de tijd van de aannemer om de put op te meten en nader te onderzoeken en hij heeft hier een verslag van gemaakt. Het is niet duidelijk of het hier een pre-urbane put betreft. Mom zelf dacht dat de put niet veel ouder was dan afkomstig uit de 16^e eeuw.

G.C. Haakman schrijft in zijn boek *Rhenen en Omstreken*, uitgebracht in 1847, over deze put het volgende: 'Voorheen werd er nog een groote gemetselde put, eenige voeten boven de grond, de 'generaalsput' geheeten, vlak voor een der deftigste huizen op de Bovenstraat (lees: Herenstraat) gevon-

den, die, onbruikbaar geworden zijnde, de buurt en vooral dat huis geenszins sierde. Bij de plaats gehad hebbende verandering der poorten, heeft men ook deze put doen verdwijnen, en het groote ijzerwerk hekwerk of boog, waaraan de katrol, over welke de ketting voor den emmer liep, vastgeklonken was en die hoog boven het metselwerk uitstak, tot eene poort aan den ingang van het tegenwoordige kerkhof buiten de stad laten vermaken.

Haakman laat deze passage in zijn boek volgen op een beschrijving van andere putten die hij bij zijn wandelingen

G.C. Haakman, bekend geworden door zijn boek *Rhenen en Omstreken* uit 1847 (zie *Achter Berg en Rijn* afb. 660)

door Rhenen was tegengekomen. De 'Generaalput' was er in 1847 dus al niet meer.

Blijkens een bestek van 1776 was voor het boven beschreven ijzerwerk aan de put voor het hujs van de heer oversten Smissaert 876 pond ijzer à 5½ stuiver per pond nodig (zie Geraadpleegde Bronnen).

In de 14e eeuw kreeg

Rhenen waarschijnlijk zijn huidige stadsmuren en werd de huidige Herenstraat, vroeger Lange Heerenstraat geheten, uiteindelijk de hoofdweg door Rhenen, lopend van de Westpoort naar de Bergpoort met verticaal daarop uitkomend aan de noord- en zuidkant een aantal straten en stegen.

Het 'Generaalshuis' zelf moet oorspronkelijk een aanzienlijk huis zijn geweest gezien de voorname families die er vooral in de 18^e en 19^e eeuw hebben gewoond. Zo wordt het in de 18^e eeuw omschreven als *een huis met bleekveld, turfschuur, koetshuis en stalling gelegen in de Heerestraat*.

In later tijd, voor de oorlog nog, is het pand omgebouwd tot een kruideniers- en een kapperszaak.

We willen nu nader ingaan op de geschiedenis en bewoners van het Generaalshuis en wat we hierover hebben kunnen vinden in de verschillende archieven met betrekking tot de Stad Rhenen (zie Geraadpleegde Bronnen).

We eindigen bij de kruidenierszaak van Roel(of) van Laar. Laatstgenoemde behoorde tot een van oorsprong Achterbergse familie Van Laar. De Jong publiceerde in het periodiek *Oud Rhenen* en het boek *Genealogie en Heraldiek te Rhenen* over verschillende takken van Rhenense families met de naam Van Laar. Inmiddels is meer genealogische informatie verzameld over de tak van de familie Van Laar waartoe genoemde kruidenier Wouter van Laar (1880-1945) behoort. Hij was de laatste eigenaar van het originele pand

voordat het in de meidagen van 1940 door beschietingen werd verwoest. We willen dit artikel dan ook eindigen met een stamreeks Van Laar, beginnend met een Wulphert Jansz, geb. Achterberg ca. 1612, overl. 26 april 1663, die in 1643 trouwde met Hendrickjen Jans, geb. Rhenen ca. 1615.

EIGENAREN EN BEWONERS VAN HET 'GENERAALSHUIS'

Periode tot 1700 en het 'Oude Weeshuis'

De vraag is altijd geweest of Rhenen een echt Weeshuis als gebouw heeft gehad, een huis waarin wezen verbleven. Wel is er jarenlang een instelling 'Weeshuis' met weesmeesters geweest. Van Iterson stelt dat er in 1546 nog geen sprake was van een Weeshuis en weesmeesters. De oudst bekende rekening van deze stichting loopt over de periode 1619-1620. Toch bestond deze stichting al eerder, want blijkens een transfix d.d. 20 mei 1606 werd aan het Weeshuis te Rhenen een jaarlijkse losrente overgedragen.

De rekeningen van de weeshuismeesters lopen tot en met de jaren 1752-1753. Vanaf het boekjaar 1753-1754 beginnen de gecombineerde rekeningen met die van het Gast- en Weeshuis. In 1753 zijn deze beide stichtingen samengesmolten tot één stichting, die tot op de dag van vandaag nog bestaat.

Bij ons onderzoek naar de eigenaren en bewoners van het pand op de oosthoek van de Muntstraat en de Herenstraat in de 17e eeuw kwamen we meerdere malen de naam 'het Oude Weeshuis' in de transporten tegen. Dit zou er op kunnen duiden dat er ooit een huis is geweest waarin wezen verbleven. Later verbleven de wezen vermoedelijk bij particulieren en werden zij onderhouden door de stichting Weeshuis met weesmeesters voor het beheer van de financiële kant van de zaak.

Als er sprake is van wezen of onmondige kinderen treden meestal weesmeesters (vaak verbonden aan het stadsgerecht) op bij transporten en executies van nalatenschappen.

Er zijn aanwijzingen dat aanvankelijk rond 1629 het huis, dat wel 'het Wesenhuijs' of 'het Oude Weeshuijs' werd genoemd, voor de helft in bezit was van de 'wezen' (regeerders en weesmeesters) en voor de andere helft in bezit was van particulieren.

Hieronder volgen de oudst gevonden vermeldingen van dit 'weeshuis'.

Op 16-5-1629 verkoopt Thomas Huibertsz van Bommel namens Johan van Ommeren en Anna Buddinghs (tekent als Buddincx) in hun naam aan het echtpaar Alert van Harn en Elizabeth de Bruijn een gedeelte van *haer huijsinge hoff en schuij en bergh genaempt het Wesenhuijs staende binnen Rhenen*.

Op 19-5-1629 is door Thomas Hubertsz van Bommel met procuratie van Jan van Ommeren en Anna Buddinck wonende tot Aernhem 16-5-1629 getransporteert de *huijsinge*

genaemt het Weeshuijs, de andere helft de weesen competerende, in de Lange Heerstræet OW en NW de Secretaris Toll ZW de Heerstræet en WW de gemeensteech (lees Muntstræet).

Johan (Jan) van Ommeren, geb. vóór 1587, was een zoon van Roelof van Ommeren, schepen te Tiel periode 1587-1613, en Maryke Remboutsdr. Hij was aanvankelijk net als zijn vader schepen en raad te Tiel 1614/5 en o.tr. Tiel 23-9-1615/tr. (attestatie d.d. 9-10-1615) te Arnhem met Anna Buddinck, dochter van Jan Buddinck, burgemeester van Arnhem. Zij was weduwe van Goessen van Lynden.

Op 4-10-1630 transporteerden burgemeester en weesmeesters voor de helft en Alert van Harn voor de andere helft aan Cornelis Goosensz van Kesteren *zeeckere huijsing en hofstede schuer berch en hoffmetter gueder daer inne aert en nagelvast is genaemt het Weeshuijs staende en gelegen binnen Rhenen aenden Lange Heerstræet* waar OW en NW de weduwe van zal. Jan Toll ZW de Heerstræet en WW de gemeensteech naest gelegen zijn. Het huis en wat daarbij hoort komt hiermee in zijn geheel in handen van een particulier, een lid van de familie Van Kesteren.

Dat het in die tijd al een aanzienlijk huis was blijkt uit een schuldbekentenis van 31-5-1635 volgens welke Cornelis Goosens van Kesteren en zijn vrouw voor de aankoop van dit huis een hypotheek hadden afgesloten van 1666 gulden, waarvan in 1635 nog 1600 gulden uitstonden. Deze lening was aangegaan bij Gerart Palinck 'raetsvrucht der Stat Nieuwmegen' en de gezamenlijke erfgenamen van zijn overleden huisvrouw Ida van Heucelom. Als onderpand wordt gesteld zijn huis aan de Lange Heerstræet binnen Rhenen waar OW de weduwe van Jan Toll, WW de Muntstræet, ZW de voorz.(egde) Heerstræet en NW de stadswal naest gelegen zijn.

Op 15-6-1639 wordt Peter van Kesteren, burgemeester te Rhenen, genoemd als eigenaar van het huis op de hoek van de Muntstræet, *daarinne Willem van Wijck is wonende*. Als belendingen worden genoemd OW de weduwe van zal.(iger) Johan Toll, ZW en WW de gemeijne straten (Herenstræet en Muntstræet) en NW de stadswal.

Willem Cornelissen van Wijck geboren en wonende te Ingen, tr. 2-8-1634 te Rhenen met Hilleken van Bommel, dochter van bovengenoemde Thomas Huijbertsen van Bommel, in de periode 1639-1644 genoemd als Gasthuismeester.

Peter van Kesteren was geld schuldig en verkocht aan Henrick van Rempst voor het gerecht *lotinge en delen van zijn huijs aen de Lange Heerstræet*.

Peter van Kesteren, j.m. (jonge man) won. Rhenen o.tr. Rhenen 28-3-1641 en trouwt te Arnhem met Anneken Plijsters, j.d.(jonge dochter) won. te Arnhem. Naast burgemeester was hij in de periode 1647-1651 tevens Gasthuismeester.

Circa 1665 verschenen *'voorden Ed gerechte der stad Rhenen Jacob Jacobsz van Kuijck en Anna Plijster echtel die te voorens weduwe en boedelhoudster was van zaliger de borge-mester Peter van Kesteren mitsgaders Arien de Vree en Mechtelt van Kesteren echteluiden welcke Mechtelt een suster ende universele erfgenaem is geweest van welgemelte borgemeester en hebben in die qualite voor haer en haren erven gecedeert en getransporteert aen ende ten behoeve van Jor Huijbert Vonck van Lienden lieutenant mitsgaders Mr Frederick Klerck advocaetn shoofs van Utrecht getrouwt aen Joffr Anna Vonck van Lienden den Heere Maisondeu vendrich en getrouwt aen Joffr Maria Vonck van Lienden en Gijsbert van Brien en getrouwt aen Joffr Geertruijt Vonck van Lienden respectievelijk kinderen en erfgenamen van wijlen Jor Diderick Vonck van Lienden en haer ed. erven seecker huijsing mette schuijrt en aengehorich erffsijsnde vrij erffen goet uijtgesondert sheeren ongelden meth soodanich recht als daertoe volgens de brieven gepresenteert, genaempt het Oude Weeshuijs, daer oostwaerts en noordwaerts de secretaris Boumeister zuijtwuert de Lange Heerstræet westwaert de Muntstræet naest gehuijst geerft en gelegen sijn en bekenden de comparanten vanden totale cooppeningen uijtgesondert ses hondert gulden ten behoeve vanden heere secretaris Klerck tot Nijmegen daerinne gevesticht met welck laste het getransporteert wordt ten volle voldaan en betaelt te*

Wapenkwartieren van Frederick Klerck (1637-1703) en zijn echtgenote Anna Vonck van Lienden (1622-1695). Tekeningen van M.C. Volhardt in 'Genealogia Klerckiana' (foto's H.P. Deys)

Rechts op de foto het huis 'Op de Trappen', Herenstraat nr. 76, waar Frederick Klerck in 1665 woonde (fotocoll. H.P. Deys)

wesen ende beloefde alsoo den vrsz huijsinge schuijzr ende erf te sullen vrijen en waren...etc.'

Hiermee komt het huis met toebehoren in handen van de gezamenlijke erfgenamen van Jor. (jonker) Diderick Vonck van Lienden, waaronder Mr. Frederick Klerck. Mr. Frederick Klerck, J.U.D., advocaat voor den Ed. Hove van Utrecht, gecommiteerde raad ter admiraliteit in Zeeland, oud burgemeester en pensionaris der stad Rhenen, genoemd als syndicus te Rhenen en lidmaat in de periode 1658-1664, o.tr. te Rhenen 12-2-1665, tr. te Doorn met attestatie van Rhenen, met Anna Vonck van Lienden, geb. Rhenen 10-10-1622, overl. 13-7-1695, dochter van Jonker Dirck Vonck van Lynden (tot den Tollenburgh). Zij testeren 23-6-1694. Frederick Klerck, ged. Rhenen 1-1-1637, overl. 27-7-1703, was een zoon van Gerard (Gerrit) Klerck en Aeltgen (Alidt, Aletta) van Beeck. Einde 17^e eeuw wordt meerdere malen Frederick Klerck als (oud) burgemeester syndicus vermeld als eigenaar van het latere 'Generaelshuis'. Op 3-9-1694 laat zijn echtgenote Anna Vonck van Lienden haar testament opmaken voor het gerecht van de Marsch. Daarin laat zij vastleggen wie haar erfgenamen zullen zijn en wat zij uit haar erfenis kunnen verwachten te ontvangen. Zo zal Maria

Dorothea Roth, *die bij mijn man en mij mede van kintsbeen aen is opgebracht*, uit de erfenis driehonderd gulden ontvangen. Zij trouwt met Hendrick Klerck, een jongere broer van Frederick Klerck, en zij verwerven het huis dat later verkocht wordt aan de familie Smissaert.

Frederick zelf woonde aanvankelijk volgens de kohieren van de haardstedengelden van 1665 in het kapitale huis 'Op de Trappen' waarvoor 6 haardsteden belasting betaald moest worden. Dit huis stond eveneens aan de noordkant van de Lange Heerenstraet wat meer naar het westen, een paar huizen voorbij de Muntstraet.

Op 19 september 1693 en de weken daarna speelt nog een zaak voor het stadsgerecht van Rhenen met betrekking tot de bouw van een schuur door de bureu.

Deze schuur stond achter een huis dat bewoond werd door karman Henrick Lambertsz, vermoedelijk aan de Molenstraet.

Frederick Klerck was gecommiteerde raad ter admiraliteit van Zeeland en was van juni tot en met augustus daarvoor naar Zeeland afgereisd. In die tijd had men kennelijk een schuur te dicht bij de erfscheiding gebouwd, waardoor de

Familiewapens van Hendrik Klerck (1650-1714) en zijn echtgenote Maria Dorothea Roth (overl. 1734). Tekening van M.C. Vollhardt in 'Genealogia Klerckiana' (foto H.P. Deys)

scheidingsmuur was beschadigd omdat men de stijlen van de schuur op de bestaande fundamenten van de muur had gezet. Ook de lichtval op zijn erf was verslechterd. Hij eist dan ook van de gedaagde Dirck Roghair dat deze de schuur weer afbreekt. Of dit daadwerkelijk gebeurd is of dat er een schikking kwam is niet verder nagegaan. Wèl is er in latere transporten sprake van een schuur aan de noordkant van het erf, die door Frederick Klerck blijkt te zijn aangekocht.

Frederick Klerck overleed in 1703 en in 1707 worden de erfgenamen van de syndicus Klerck genoemd als eigenaren van het huis op de oosthoek van de Muntstraat/Herenstraat.

PERIODE 1700 – 1800. DE FAMILIE SMISSAERT EN DE NAAM 'GENERAALSHUIS'

Na het overlijden van Frederick Klerck in 1703 lijkt het huis met toebehoren in bezit van diens jongere broer Hendrik Klerck, geb. ca. 1650, overl. 27-12-1714, luitenant in dienst der Vereenigde Nederlanden. Deze tr. Egmond a/d Hoef 26-5-1675 met Maria Dorothea Roth, overl. 26-10-1734, dochter van Jonker Rijnhold(t) Roth, *capitein van een compagnie in dienst van de Koning van Denemarken en daarna capitein in dienst der Heren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden*; deze was getrouwd met Maria Saulmont.

14-2-1718 heeft de heere Gerard van Zwoll *borgermeester der stadt Rhenen gecoght voor een hondert en vijftigh gulden van juffr Maria Dorothea Roth weduwe en boedelhoudster van den heere lieutenant Hendrik Klerck cum suis eene schuere met het erfje oostwaarts aan dezelve schuere gelegen en ommuurt zijnde staende en gelegen in de voorsz stad Rhenen inde Muntstraet aan de wal daar oostwaert schepen Amberg en westwaert voorz Muntstraet naest en gelegen zijn.*

Op 9-5-1718 verschijnen voor het gerecht *Juffr. Maria Dorothea Roth, weduwe en boedelhoudster van den heer lieutenant Henrick Klerck en de here Gerard Frederick Klerck*

lieutenant reformé, haar soon, sich sterck makend voor kinderen, susteren en broederen om over te geven t.b.v. Gerard van Zwoll, oud borgermeester ene schuijre die door de laatste stormwinden bouwvalligh geworden was met het erfje oostwaert aan deselve schuijre gelegen in de Muntstraat aan de wal. Belendingen: OW schepen Amberg, ZW de comparanten, WW de voorz. Muntstraat en NW de stadswal 'zijnde het getransporteerde door den syndicus Klerck zal. aangecoft van den secretaris Jacob Boumeister met muren en getimmerde.'

In 1721 verkoopt Maria Dorothea Roth het huis en toebehoren aan de familie Smissaert als volgt omschreven:

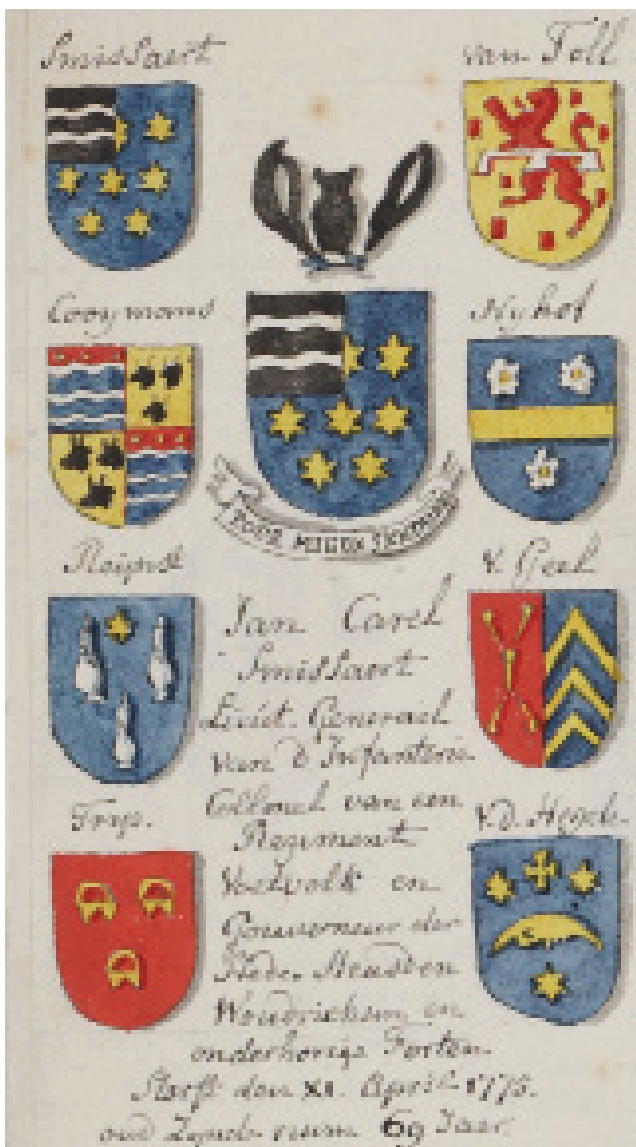
6-5-1721 De heer en mr Balthazar Smissaert *canonicq ten Dom en hoofschout der stad Rhenen* heeft volgens koopconditie van deze datum *gekogt van vrouwe Maria Dorothea Roth weduwe en boedelhoudster van wijlen den heere Henrick Klerck in leven lieutenant reformé cum suis sekere huijsinge erve en hof met 't turfschuurtje ende grote schuur tegenwoordig daar aen behorende staende en gelegen alhier binnen Rhenen inde Heerestraet daar oostwaert schepen Amberg en westwaert de Muntstraet naast geerft en gelegen zijn en sulx voor de somme van een duijsend gulden boven een goude ducaat voordeden armen en seeven gelijke ducaten ten behoeve van de kinderen van de vrouwe verkoperse.*

W.H. Strous publiceerde in 1999 in Oud Rhenen over deze familie Smissaert en schrijft over genoemde Balthazar Smissaert het volgende:

Balthazar Smissaert, op z'n 23^e al schout in Rhenen, de tweede van de familie, broer van de luitenant-generaal Joan Carel Smissaert, was bewindhebber van de West-Indische Compagnie en raad ter admiraliteit van Friesland. Hij was in Utrecht geboren op 13 januari 1677 en werd vernoemd naar zijn grootvader Balthazar Coymans. Hij trouwde te Neerlangbroek op 11 oktober 1702 met Constantia van Toll, die in Amsterdam was geboren op 30 november 1675 en in Rhenen werd begraven op 31 augustus 1731; hij hertrouwde te Amsterdam op 30 december 1734 met Cornelia Eliana Scott, die 17 februari 1739 te Amsterdam overleed. Ruim 2 jaar later overleed hij te Amsterdam, op 18 mei 1741, en werd eveneens te Rhenen begraven. Mr. Balthazar Smissaert had een juridische opleiding achter de rug – hij was in 1699 te Utrecht gepromoveerd – en ondanks het feit dat hij in zijn functie regelma-

Familiewapen Smissaert en zegel van Joan Carel Smissaert, hoofdschout te Rhenen in de periode 1674-1700

Rouwborden van de generaal Jan Carel Smidslaert (1705-1775) en Balthazar Smidslaert (1677-1741) hoofdschout te Rhenen. De rouwborden hingen ooit in de Cunerakerk en werden in 1789 opgetekend door M.L. van Hangest D'Yvoy. (Afbelding uit een gebonden handschrift aanwezig bij het CBG in Den Haag; dit handschrift is inmiddels gedigitaliseerd)

tig werd aangeduid met hoofdofficier zal dat geen aanleiding zijn geweest om hem met generaal aan te spreken. Mr. Balthazar Smidslaert was meer dan 30 jaar schout te Rhenen in de periode 1704-1736.

Het huis, de put die ervoor stond en de Muntstraat werden later namelijk wel aangeduid als 'het Generaelshuis, de Generaelshuisput en de Generaelshuissteeg', ongetwijfeld genoemd naar een generaal Smidslaert. In 1721 wordt het geheel beschreven als 'sekere huisinge, erve en hof met 't turfschuurtje ende groote schuur tegenwoordig daer aen behoorende en staande en gelegen binnen Rhenen in de Heerestraat'. Belendingen: OW schepen Amberg en WW de Muntstraat. In de huis- en haardstedengelden-kohieren wordt in 1720 als eigenaar van het huis genoemd de weduwe Klerck. In de periode daarna, 1721-1735, is hoofdofficier Smidslaert eigenaar en gebruiker.

In 1746 en 1748 zijn de eigenaren van huis en toebehoren de erfgenamen van de heer hoofdofficier Smidslaert. Bewoner is dan Generael Majoor en Collonel Johan Carel Smidslaert. Dit is dus 'de generaal' waarnaar gezocht wordt. Eigenaar van het huis OW ernaast is dan Casimier Clemmé, de tuinier van Remmerstein en diaken te Rhenen.

Genoemde Joan Carel Smidslaert is dezelfde die met luitenant-generaal Joan Carel Smidslaert de Oude de veldtocht langs de Nederrijn meemaakt en op de 5e januari 1745 in Venlo van zijn oom zijn orders ontvangt om uit te trekken richting Duitsland. Op dat moment is hij kolonel. Hij werd in Rhenen geboren op 20 oktober 1705 en werd naar zijn grootvader Johan Carel Smidslaert genoemd; hij huwde in 1736 Anthonia Hesselt van Dinter, die op 25 april 1739 bij de geboorte van hun tweede kind, een dochter, overleed; deze dochter stierf in januari 1740. Hun eerste kind Balthazar

Portret van Jacob Haksteen, overl. op Heimerstein in 1808, in de periode 1779/1789 burgemeester te Rhenen

Constantijn, geboren november 1737, maakte een maritieme carrière die noodlottig afliep toen het schip Drenthe, waarover hij het bevel voerde, op 3 februari 1784 bij het eiland Minorca in de Middellandse Zee met alle opvarenden, in totaal 450 koppen, in een storm verging.

Johan Carel Smissaert werd kapitein met de rang van luitenant-kolonel bij het regiment Hollandse Gardes per 16 september 1735. Op 4 februari 1740 verschijnt hij met een compagnie gardes te voet in Rhenen. Per 17 september 1742 werd hij commandant van het regiment Walen, tot 2 maart 1752, toen zijn regiment bij een grootscheepse reorganisatie van het Staatse leger, werd toegevoegd als 2^e bataljon aan het regiment Walen van Lillers. Toen deze op 5 mei 1762 moest worden opgevolgd werd Johan Carel Smissaert regimentscommandant van de Walen tot zijn overlijden in 1775. Op 16 mei 1747 was hij al bevorderd tot generaal-majoor der infanterie, waarna op 14 maart 1766 zijn bevordering volgde tot luitenant-generaal der infanterie. Hij was tevens gouverneur van Heusden, Workum (Woudrichem) en het fort Hemert. Hij nam deel aan de begrafenisstoet van Willem IV in 1751. Zelf werd hij 15 april 1775 's avonds in de Cunerakerk begraven en werd zijn wapenbord daar opgehangen. (zie pagina 24 links boven) In de begrafenisstoet werden 24 flambouwen meegedragen.

In de periode 1754-1774 wordt de heer generaal-majoor Smissaert genoemd als eigenaar en gebruiker van het 'Generaalshuis'.

Volgens actes d.d. 18-8-1751 en 9-9-1751 transporteert vrou-

we Christina Margaretha Klerck, weduwe van Gerard van Zwol (Swoll), de buurvrouw, aan Generaal Major Jan Carel Smissaert een *schuur of pakhuys met hof(stede) daer annex staende aan de gemene straat en wal*. Belendingen: OW en NW de gemene straeten en wal WW de heer koper zelf.

Op 9-3-1775 transportereren Mr Jacob Haksteen, raad, en Johanna Heertruida Hoising t.b.v. Helena Clockener *meerderjarige juffrou een huisinge noordzijde van de Lange Heerestraet* OW mevrouw de weduwe Maclaine WW generaal Smissaert, ZW voornoemde mevrouw Maclaine en de Heerestraet en NW de stadswal. Hierop rust een jaarlijkse tijns van de Domeinen.

Op 5-8-1777 transporteert Balthazar Constantijn Smissaert aan Christiaan Roser en zijn vrouw Constantina Agneta baronesse de Reden een huis met bleekveld, turfschuur, koetshuis en stalling gelegen in de Heerestraet te Rhenen. Christiaan Roser wordt daarbij 'commandeur van Jaffena Patnam' genoemd. Belendingen: OW juffrou Clockener, WW de Muntstraat, ZW de Heerestraet en NW de Stadswal.

Jaff(e)na Patnam was een fort en handelspost van de VOC op Ceylon (nu Sri Lanka).

Op 13-11-1779 transportereren Christiaan Rose en Constantia Agneta Baronesse van Reeden aan Mr. Jacob Haksteen en zijn echtgenote vrouwe Johanna Geertruida Hoisingh een huis, bleekveld, turfschuur, koetshuis en stalling gelegen in de Heerestraet. Mr Jacob Haksteen was onder andere raad in de vroedschap der stad Rhenen. In de periode 1779-1789 wordt hij meerdere malen genoemd als burgemeester te Rhenen tijdens de patriottische troebelen. Hij was een vermogend man, rijk geworden onder meer met slavenhandel, en kocht en verkocht nogal wat bezittingen onder Rhenen, zoals Remmerstein (in 1778), het Generaalshuis, het huis ernaast in de binnenstad en tenslotte Heimerstein, waar hij is overleden. Hij was in Batavia geboren als zoon van Pieter Haksteen, gouverneur van Coromandel in India 1765-1773, koopman en raad te Batavia in 1793; zijn moeder was Maria Isabella Meijer.

Jakob Haksteen tr. te Groningen 21-11-1771 met Johanna Geertruida Hoising, geb. Groningen 1754, dochter van Hermanus Christiaan Hoising en Judith Johanna Sophia Douglas.

In 1800 werd het huwelijk ontbonden en leefde Haksteen samen op kasteel Blankenberg met Eva Helena Jacqueline de Swart, dochter van Marcel de Swart te Maastricht.

Uit deze relatie werd zoon Jan Pieter Haksteen geboren. In 1791 werd hij, Jacob Haksteen, benoemd tot burgemeester van Alkmaar, maar werd daar als oranjegezinde in 1795 na de Franse inval afgezet. Haksteen bracht zijn levensavond door in Rhenen, waar hij in 1792 het landgoed Heimerstein had

gekocht, en overleed in 1808. Het familiewapen van Jacob Haksteen was een uit de zee oprijzend (zee)paard met in het schildhoofd een ster. Dit wapen wordt als laatste afgebeeld op een 18^e eeuwse wapenkaart (museum Het Rondeel) met als bijschrift *J. Haksteen I.U.D 1774*. Heraldicus Baron M.L. van Hangest D'Yvoy bezocht 17 september 1789 de Cunerakerk en trof daar wapenschilderingen aan op het orgel met onder andere het wapen van de enige Nederlandse paus, Adrianus VI. Op een tekstschild met een zeepaard als schildhouder staat vermeld dat ten tijde dat J. Haksteen burgemeester was deze wapens overgeschilderd waren.

Op 24-1-1791 verschijnt voor het gerecht Mr. Jacob Haksteen, heer van Cadier en Blankenberg, voor hemzelf en zich sterkmakende voor zijn vrouw Johanna Geertruida Hoising en transporteert t.b.v. de heer Dirk Roelofzen en Juffr. Anna Petronella Zegenius een huisinge etc. Belend: OW Raad en substituut schout Hendrik van Ommeren, WW de Muntstraat, ZW de Herenstraat en NW de Stadswal.

Dirk Roelofs, overl. 27-6-1816, weduwnaar van Anna Petronella Zegenius (ook wel Zegerius), was te Arnhem geboren als zoon van Willem Roelofs en Elisabeth Timmer. Hij was o.a. koopman in thee en later winkelier met een besloten winkel in thee, coffij en chicorij. Hij overleed in het huis nummer 9, op de hoek van de Kloostersteeg, waar later het gezin van der Zandt woonde.

Dirk Roelofs was de eerste maire van Rhenen in 1795 in de Franse Tijd. In de periode 1803-1811 is Daniel Gaukes maire en wordt Dirk Roelofs genoemd als lid van de municipaliteit.

Periode 1800 – 1950.

De families Sandbrink en Van Laar

Gerard Ever(h)ardus van der Zandt, geb. Apeldoorn 5-12-1786, zoon van Johan van der Zandt, predikant, en Johanna Debora van Romond, was medicinae doctor, apotheker en griffier bij het vredesgerecht (1818-1827) te Rhenen. Hij huurde van Dirk Roelofs een deel van diens huis No. F 391/huisnummer 81 op de oosthoek van de Muntstraat/Herenstraat. In de militie registers en lotingslijsten van begin 18^e eeuw staat vermeld dat hij er ook woonde. Hij had in dat huis waarschijnlijk een apotheek (middelmatige praktijk genoemd) met praktijkruimte. Zelf bezat hij in 1830 nog een huis, No. 9, kadastraal nummer F 272, vlakbij de Westpoort, naast de steeg tussen hem en de herberg De Koning van Denemarken. Volgens de volkstelling van 1830 woonde hij toen als weduwnaar en stads medisch doctor met zijn dochter Elisabeth Cornelia in De Koning van Denemarken.

Hij was getrouwd geweest met Reijniera Johanna Verschuur, geb. Amersfoort, overl. Rhenen 28-6-1826, dochter van Evert Verschuur en Elisabeth Boterhoven.

Bij het lantaarngeld wordt hij in 1814, maar ook in de periode daarna, genoemd op huisnummer 81, echter bij de aan-

giftes van het overlijden van kinderen in de periode 1813-1818 woonde hij met zijn gezin waarschijnlijk op huisnummer 9. Zijn burens Cornelis Wildeman, broodbakker, en Willem van Dolderen, herbergier van De Koning van Denemarken, doen dan aangifte.

In de periode 1818-1830 wordt Gerardus Everardus van der Zandt genoemd als eigenaar van het huis No. 9 bij de Westpoort; in dit huis overlijdt kennelijk ook Dirk Roelofs in 1816.

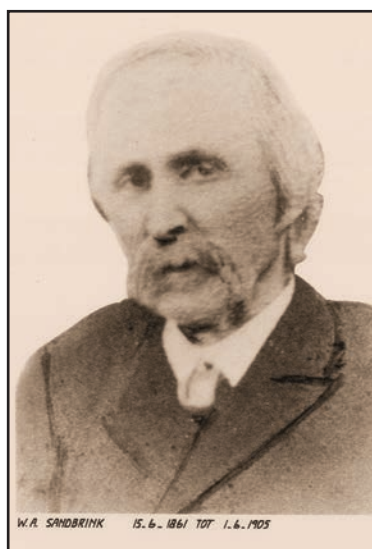
Op 10-8-1839 treedt Jacobus Metz, griffier van het kantongerecht te Rhenen, op als gemachtigde van Gerard Everard van der Zandt, medicinae doctor, en Elizabeth Cornelia van der Zandt en Johanna Debora van der Zandt, allen ongehuwd en te Delft woonachtig, tevens in de hoedanigheid van gemachtigde van hun broeder Jan Everard van der Zandt, *kadet en sergeant*. Zij verkopen dan aan Asser Moses van der Horst, koopman te Rhenen, een huis met twee tuinen en schuur in de Heren- of Bovenstraat, belend: OW zekere steeg, WW en NW de Stadswal, ZW de Heeren of Bovenstraat, kadastrale nummers F272, 273, 274 en 275, op de westhoek van de Kloostersteeg, met een jaarlijkse 'uitgang' aan de Stad Rhenen.

Op 13-11-1816 wordt door de erfgenamen van Dirk Roelofs, overleden te Rhenen op 27-6-1816, in het nieuwe logement van de juffrouwen Vastrik ter veiling aangeboden een *zeer logeabel Huis, nummer A81, voorzien van negen meest behangen kamers, keuken, kelder, mitsgaders koetshuis en stal benevens een grote tuin staande binnen Rhenen aan de Heerestraat, naast de Muntstraat, noordwaards aan de Stadswal grenzende, oostwaards aan het huis van de erven Hr. Johannes Henricus Broers*

Tevens wordt een huis, nummer A66, dat erachter staat geveild; dit was door de vorige eigenaar aangekocht onder de naam van schuur of pakhuis met een hof, doch 'geappropri-eert' tot een woonhuis met een schuur. Koper van het geheel is Jacobus Gerardus Sandbrink, grondeigenaar.

Dirk en Willem Anthonie Sandbrink hadden enige tijd ook een spuitwaterfabriek in het Generaalshuis

Dirk Sandbrink (1817-1891), links en rechts zijn broer Willem Anthonie Sandbrink (1828-1906) (fotocoll. H.P. Deys)

Er wordt van deze verkoop een akte opgemaakt door de Veenendaalse notaris Wulphert van Ginkel.

Het hele complex blijft daarna voor lange tijd in bezit van Jacobus Gerardus Sandbrink (1796-1855), gehuwd met Deliana Dedrica Roelofs (1789-1861), en hun latere erfgenamen.

Op 14-9-1891 verschijnen de erven Sandbrink en aantrouwden in het sterfhuis Herenstraat A92 van de ongehuwde Dirk Sandbrink, die op 5-1-1891 is overleden. Executeur-testamentair is zijn eveneens ongehuwde broer Willem Anthonie Sandbrink. Het bezit aan roerende en onroerende goederen dat Dirk samen met zijn broer Willem Anthonie had, wordt vastgesteld en Willem Anthonie, die bij hem woonde, krijgt gedurende diens verdere leven het vruchtgebruik van zijn nalatenschap. Van de roerende goederen behoorde de helft toe aan Dirk, waarvan tevens wordt vastgelegd wat die waren en de erfgenamen verklaren dat hiervan geen zaken zijn uitgenomen. Het testament van Dirk Sandbrink was verleden bij de Rhenense notaris H.J.G. Mos.

Op 28-4-1906 overlijdt Willem Anthonie Sandbrink en op 26-5-1906 worden diens nagelaten goederen vastgesteld, waaronder de onverdeelde helft in een herenhuis cum an-

388 t/m 391, ook samen een spuitwaterfabriek hadden. De totale nalatenschap wordt op 20-7-1911 geveild door notaris Johannes Adrianus van Iterson te Rhenen in De Koning van Denemarken, waarbij **drie percelen** gekocht worden door de gebroeders Jacob ter Haar Janszoon en Jan ter Haar Janszoon, sigarenfabrikanten. Deze percelen zijn:

PERCEEL 1

Een Heerenhuis op de hoek van de Herenstraat en de Muntstraat A85 met achtergelegen tuin, kadastrale nummers van de tuin, zeventig centiaren, F390 en van het huis F391, twee aren vijftig centiaren. Samen tien aren twintig centiaren.

PERCEEL 2

Een schuur met annex bergschuurtje en achter gelegen tuingrond aan de Muntstraat A2, gelegen tussen het voorgaande perceel kadastraal bekend als een afgepaald zuidelijk gedeelte ter grootte van circa vier aren negentig centiaren van de kadastrale percelen Sectie F nummers 388 en 389, tezamen voor het geheel negen aren.

PERCEEL 3

Een koetshuis aan de Muntstraat plaatselijk gemerkt A4 benevens een daar mede verenigd burgerwoonhuis aan de Molenstraat plaatselijk gemerkt A22 met achtergelegen tuingrond en stenen varkenshok ten noorden van het voorgaande perceel en kadastraal bekend als een afgepaald noordelijk gedeelte ter grootte van circa vier aren tien centiaren van de kadastrale percelen Sectie F nummers 388 en 389 tezamen groot voor het geheel negen aren.

Op 5-7-1913 wordt een gedeelte verkocht door de gebroeders Ter Haar aan Johannes Baars Corneliszoon, een huis met koetshuis, erf en schuurtje en tuin aan de Molenstraat en Muntstraat. Dit perceel omvat zes aren zeventig centiaren van het kadastraal perceel gemeente Rhenen Sectie F nummer 1054, het geheel groot zeven aren negentig centiaren.

Het wapen van de familie Sandbrink en het zegel van notaris Jacobus Gerardus Sandbrink (1858-1933) (fotocoll. A.J. de Jong)

Jacobus Gerardus Sandbrink, geb. Rhenen 01-05-1796, overl. Rhenen 13-10-1855, was winkelier in linnen, katoenen en wollen manufacturen, administrateur, later steenbakker met 20 knechts (in 1834 14), landeigenaar, lid van de gemeenteraad en wethouder te Rhenen, voorts heemraad van de Dijkstoel van de Rhenensche Nude en Achterbergsche Hooilanden. Hij tr. Dodewaard 7 april 1817 Deliana Dedrica Roelofs, geb. Dodewaard 1 januari 1789, overl. Rhenen 8 mei 1861, dochter van Hendrik Roelofs en Christina Budding.

Dirk Sandbrink, geb. Rhenen 29 oktober 1817, ongehuwd, overl. Rhenen 5 januari 1891, was oliëfabrikant met een knecht, wiens molen door twee paarden werd aangedreven. Hij was steenfabrikant en griffier bij het kantongerecht te Rhenen, lid van de gemeenteraad en wethouder van Rhenen, lid van de Provinciale Staten van Utrecht (1882-1890), voorts dijkgraaf van de Dijkstoel van de Rhenensche Nude en Achterbergsche hooilanden.

Willem Anthonie Sandbrink, geb. Rhenen 14 februari 1828, ongehuwd, overl. Rhenen 28 april 1906, notarisklerk, gemeentesecretaris van Rhenen en secretaris van de Dijkstoel van de Rhenensche Nude en Achterbergsche Hooilanden. De 8 jaar oudere broer van Willem Anthonie, Henricus Christiaan, geb. Rhenen 29 december 1819, promoveerde op het proefschrift *Susurro Uterino* (1852) en wordt genoemd als medisch doctor en arts te Lienden, overl. te Lienden 21 oktober 1878, tr. Zoelen 18 juli 1857 Elisabeth Luthera Adriana Heuff, dochter van Johan Adriaan Heuff en Maria Hendrika van Malsen. Hij heeft nog enige tijd in Rhenen in het Generaalshuis gewoond. Dirk, Willem Anthonie en Hendrik Christiaan waren zoons van Jacobus Gerardus Sandbrink (1796-1855) en Deliana Dedrica Roelofs (1789-1861). Dirk en Willem Anthonie woonden samen als gehuwde broers in het Generaalshuis.

Leden van de familie Sandbrink bewoonden dus een groot deel van de 19^e eeuw het huis op de oosthoek van de Muntstraat/Herenstraat, ooit het Generaalshuis geheten. Hiernaast staat ook het wapen van de familie Sandbrink afgebeeld. De Veenendaalse notaris J.G. Sandbrink voert op zijn zegel als notaris echter het rijkswapen, de leeuw op een veld bezaaid met blokjes.

Jacobus Gerardus Sandbrink, geb. Rhenen 6 maart 1858, overl. Rotterdam 30 november 1933 was een zoon van Dedricus Franciscus Sandbrink, geb. Rhenen 7 juli 1822, apotheker, en Petronella Johanna Ramondt, geb. Dodewaard 6 juni 1824, overl. Rhenen 27 mei 1887.

Hij was notaris te Veenendaal (1890-1928), secretaris en cameraar van het waterschap, het Veenraadschap der Geldersche en Stichtsche Veenen, secretaris van het polderbestuur van Veenendaal en lid van de Provinciale Staten

van Utrecht (1919-1922). Deze tr. Veenendaal 6 oktober 1892 Maria Elisabeth van Woudenberg, geb. Veenendaal 24 juli 1873, overl. 10 januari 1965, dochter van Dirk van Woudenberg en Hendrika Katharina van Broekhuizen.

In het meinumnummer van Oud Rhenen 2012 vertelt zijn tegenwoordig in Zuid-Afrika wonende kleindochter Wilhelmina (Willemien) Helena Paulina Maria Sandbrink, geb. Rhenen 17 juni 1942, over haar jeugd in Rhenen.

In dit artikel staat ook het familiewapen Sandbrink afgebeeld. In de overzichtstabel die hieronder volgt wordt in de periode 1907-1911 als bewoner van het huis **Susanna Johanna Hollenbach** genoemd; zij was toen weduwe van Dirk Boodt. Deze was een zoon van Pieter Boodt en Christina Elisabeth Sandbrink.

Johanna Geertruida Sandbrink was een dochter van Jacobus Gerardus Sandbrink en Deliana Dedrica Roelofs. Zij was geboren in Rhenen 28 maart 1824, overl. aldaar 15 december 1844, tr. Rhenen 19 januari 1844 Pieter Boodt, geb. Rotterdam 30 september 1816, medisch doctor en chirurg te Rhenen, overl. 's-Gravenhage 6 september 1898, zoon van Pieter Cornelis Boodt en Arendina Costerman. Hij hertr. 17 juli 1846 met Christina Elisabeth Sandbrink. Uit dit eerste huwelijk kwam een jong overleden kind voort.

Christina Elisabeth Sandbrink, geb. Rhenen 10 maart 1826, overl. aldaar 25 november 1890, tr. Rhenen 17 juli 1846 Pieter Boodt voornoemd, weduwnaar van Johanna Geertruida Sandbrink, haar zuster. Hij overl. 's-Gravenhage 6 september 1898. Uit dit huwelijk zijn 10 kinderen bekend, waaronder Pieter Cornelis Boodt, wijnhandelaar, die later trouwde met de weduwe Ramspek-van der Linden, de moeder van Bertram Ramspek en **Dirk Boodt**, geb. Rhenen 2 september 1854, overl. Rhenen 25 augustus 1900 als echtgenoot van **Susanna Johanna Hollenbach**.

De galanteriewinkel van C. Puijk en kapper L.H. van Doorn in de Kruisstraat. Zij verbuisden samen naar de Herenstraat

OVERZICHTSTABEL MET HUIS- EN KADASTRALE NUMMERING

Tabel aangevende het verloop van bezit en inwoning van het 'Generaalshuis' van 1801 tot 1940. Jaartallen kunnen ietwat onnauwkeurig zijn, omdat de bewoningsgegevens niet exact bekend zijn, en omdat het kadaster meestal in het volgende dienstjaar (een jaar na een transactie) pas de opmetingen verrichtte.

	Ka- daster	Bewoner	Eigenaar	Adres	Bijzonderheden
1801	-	Hendrik Steenberg,	Dirk Roelofs	Herenstraat nr. ?	
1805 - 1817	-	Dirk Roelofs, mej. W. van Brien, doctor G.E. van der Zandt	Dirk Roelofs	Herenstraat 81	
1824	-	echtpaar Jacobus Gerardus Sandbrink- Deliana Didrika Roelofs	Jacobus Gerardus Sandbrink	Herenstraat A 81	Kad. Art. 431 Aankoop 1816
1850	F 391	Jacobus Gerardus Sandbrink (†1855) met D.D. Roelofs (†1861), D.F. Sandbrink, W.A. Sandbrink, H.Chr. Sandbrink	Jacobus Gerardus Sandbrink	Herenstraat A 81	Kad. Art. 431
1862	F 391	Dirk Sandbrink, Willem Anthonie Sandbrink	Dirk Sandbrink, Willem Anthonie Sandbrink	Herenstraat A 81 > A 92	Kad. Art. 1467
1892	F 391	Dirk Sandbrink († 1891), Willem Anthonie Sandbrink († 1906); echtpaar Dirk Boodt-Hollenbach	Dirk Sandbrink, Willem Anthonie Sandbrink; Susanna Johanna Hollenbach	Herenstraat A 92	Kad. Art. 2626
1907	F 391	Susanna Johanna Hollenbach wed. Dirk Boodt	Susanna Johanna Hollenbach wed. Dirk Boodt	Herenstraat A 85	Kad. Art 3229 1911 verkoop
1911	F 391	Susanna Johanna Hollenbach wed. Dirk Boodt	Susanna Johanna Hollenbach, wed. Dirk Boodt	Herenstraat A 85	Kad. Art. 2581,3229, 3275
1911	F 391	Christoffel Puijk, Lambertus Hermanus van Doorn	Jan Jansz. ter Haar, Jacob Jansz. ter Haar	Herenstraat A 85 en A 85a	Kad. Art. 3387
1920	F 391 > F 1079	Christoffel Puijk (de westelijke helft van het 'Generaalshuis')	Abraham Ouwehand	Herenstraat A 85	Kad. Art. 3713, 3781, 4231; opsplitsing
1920	F1080	Lambertus Hermanus van Doorn (de oostelijke helft van het 'Generaalshuis')	Lambertus Hermanus van Doorn	Herenstraat A 85a	Kad. Art. 3729
1928	F 1127 > F 1151	Wouter van Laar	Wouter van Laar	Herenstraat A 85	Kad. Art. 4484
1940	F 1080 F 1151	Lambertus H. van Doorn Wouter van Laar	Lambertus H. van Doorn Wouter van Laar	Herenstraat A 85a na 1940: nr. 25 Herenstraat A 85 na 1940 : nr 51	in mei 1940 verwoest, onteigend en naar Gemeente Rhenen gegaan

Vervolgen we nu de latere bewoning van het huis na 1911, waarbij het huis eerst in handen komt van de sigarenfabrikanten en gebroeders Jacob en Jan ter Haar en Abraham Ouwehand. Hierbij komt ook nadrukkelijk het gezin van Wouter van Laar en Roeloffina ten Boske in beeld.

Dit artikel over het Generaalshuis willen we afsluiten met een genealogie van de tak van de familie Van Laar, waartoe deze Wouter van Laar behoorde. In het begin van de jaren twintig verhuisde het gezin van Wouter van Laar van de Nieuwe Veenendaalseweg C₃ naar de Rijnstraat. Moeder van Laar begon daar een kruidenierswin-

kel. Schuin tegenover hen in de Kruisstraat woonden Chris Puijk (de 'Feestbult'), die een winkel had in galanterieën, en Lambertus Hermanus Van Doorn, de kapper. Die twee waren samen later verhuisd naar het 'Generaalshuis' in de Herenstraat A85, kadastraal nummer F 1079, dat einde 1911 in twee delen werd opgesplitst. Van Doorn koopt daarbij van eigenaar A. Ouwehand het rechterdeel kad. No. F 1080. Chris Puijk huurt het linkerdeel van A. Ouwehand.

In 1928 kwam het pand aan de Herenstraat vrij en werd het gekocht door Wout van Laar. De Hervormde Kerk te Rhenen verleende hem een hypotheek van 6000 gulden.

Het 'Generaalshuis' in de steigers, september 1911 (fotocoll. H.P. Deys)

Het pand, dat al als winkel dienst deed, werd verbouwd en ingericht als kruidenierswinkel.

In de gang van het huis was een waterput. Dit zal een regenwaterput zijn geweest, want het water werd met een emmer omhoog gehaald en had geen pomp. De kelder was een kluiskeider.

In de kamer rechts van de winkel stonden een piano en een orgel. Truus, de oudste dochter, bespeelde beide instrumenten. Tot op hoge leeftijd, honderd jaar, bleef zij orgel spelen. Zij was een leerling van de organist van de Cunerakerk, A.C. Moinat, en later van Henk van Eck.

In 1938 nam zoon Roelof van Laar de winkel over. In 1940 is het gehele pand verwoest en kwamen er een nieuwe winkel en woning in de stijl van de Delftse School. De winkel is in 1960 verbouwd tot de eerste zelfbedieningszaak in Rhenen. Architect was Simon Heijn en de aannemer was Van Swaay uit Wageningen. Naast de winkel kwam Jamin met filiaalhouder Kuipers en daarnaast de kapperszaak van L.H. van

Het 'Generaalshuis' in de Herenstraat in de jaren twintig, met daarin gevestigd de 'Goedkope Winkel' van Chris Puijk en daarnaast kapper Van Doorn. Hiervoor waren beide zaken naast elkaar gevestigd in de Kruisstraat (fotocoll. H.P. Deys)

Doorn, later kapper Jo Fles.

In 1970 kwam er een einde aan de kruidenierswinkel. Het pand werd daarna onder andere verhuurd aan de muziekzaak van Van Hees met filiaalhouder J. van de Haar. In 1993 kocht kapper J.G. Heimel het pand. Nu is er de kapsalon van Johan van Hees in gevestigd.

DANKWOORD

Langs deze weg willen wij graag Herman de Wit te Delft en Hans van der Heiden te Linschoten in het bijzonder bedanken voor informatie waarvan wij gebruik hebben kunnen maken bij het samenstellen van dit artikel. De Wit doet onderzoek naar de familie Roth en de relatie met de te Rhenen in de 17^e en 18^e eeuw voorkomende familie Klerck. Hij hoopt daar te zijner tijd over te publiceren. De Wit informeerde ook Rhenen over het bestaan van een *Genealogia Klerckiana*, een fraai handschrift met de geschiedenis van de familie Klerck, verluchtigd met vele gekleurde wapen-tekeningen. Dit handschrift, oorspronkelijk afkomstig uit Rhenen, vervaardigd einde 18^e eeuw door M.C. Volhardt, bevindt zich in het Stadsarchief te Kaapstad, Inv. No. 445. Men had ook te Kaapstad een handschriftkopie, welke door bemiddeling van Henk Deys geschonken is aan het Oud Archief van Rhenen. Deys maakte van het origineel een transcriptie en tevens een vertaling in het Engels. De stukken zijn in te zien in het Regionaal Historisch Centrum Zuid Oost Utrecht (RHC ZOU) te Wijk bij Duurstede, Toegang 22, Inv.No. 307 en 308. Voorts maakte Deys in Kaapstad nog

Het originele gebonden handschrift *Genealogia Klerckiana* naast de handschrift kopie die aan het Oud Archief van de Stad Rhenen is geschonken (foto H.P. Deys)

De achterzijde van het 'Generaalshuis' gezien vanuit de Muntstraat (fotocoll. H.P. Deys)

GENEALOGIE VAN WOUTER VAN LAAR

- I. Wulphert Jansz**, geb. Achterberg ca. 1612, overl. 26-04-1663, tr. 1643 **Hendrickjen Jans**, geb. Rhenen ca. 1615. (Hendrickjen trouwde in 1668 met Hendrick Huijbertsz, jm. van Veenkant).
Uit dit huwelijk: 1 kind.
- II. Jelis Wolven**, geb. Achterberg ca. 1642, overl. Rhenen 31-01-1713, tr. 30-01-1668 in Amerongen **Merrighien Hermens**, geb. Amerongen (Dwarswegh) ca. 1641, dochter van Harmen Jansen en Rijntjen NN, wed. van Gijsbert Berentse (Beerentsz).
Uit dit huwelijk: 4 kinderen, waaronder;
- III. Herman Jelisse**, geb. Amerongen 06-03-1681, otr. in Amerongen 29-10-1702 **Geurtje Hendricks**, geb. 1685 in Amerongen.
Uit dit huwelijk: 2 kinderen, waaronder;
- IV. Jelis Harmsen (Hermense)**, geb. Rhenen 26-09-1706, landbouwer, overl. ald. 22-04-1768, tr. ald. 14-03-1728 **Aartje Roelofse**, geb. Rhenen 11-11-1707, overl. ald. 18-12-1788.
Uit dit huwelijk: 10 kinderen, waaronder;
- V. Roelof Jelissen van Laar**, geb. Achterberg 1-04-1746, landbouwer, overl. ald. 02-04-1835, tr. ald 10-12-1769 **Neeltje Everdsen** (Eviden/Ewitte) geb. Achterberg, overl. ald. 27-06-1810.
Uit dit huwelijk: 11 kinderen, waaronder;
- VI. Roelof van Laar**, geb. Rhenen 25-12-1793, landbouwer, broodbakker, overl. ald. 06-10-1871, tr. Oosterbeek 17-02-1815, **Janna Jansen van den Berg**, geb. Doorwerth 09-12-1792, overl. 12-03-1873, dr. van Wouter Jansen van den Berg, overl. 08-11-1834 oud 74 jr., landman en wethouder, en Geesken Leemkuil.
Uit dit huwelijk: 16 kinderen, waaronder;
- VII. Jan van Laar**, geb. Doorwerth 06-04-1834, karman, landbouwer, overl. Rhenen 05-11-1895, tr.(1) Rhenen 11-11-1874 **Jannigje Veenendaal**, geb. Maartensdijk 28-01-1851, dr. van Hendrik Veenendaal en Griet van Rhenen. Tr.(2) Rhenen op 13-07-1904 met **Jan Haartman**, geb. Rhenen 09-05-1852, overl. Rhenen 24-04-1924, zn. van Hendrik Haartman en Geertruij Folsche.
Uit het eerste huwelijk: 15 kinderen, waaronder;
- VIII. Wouter van Laar**, geb. Rhenen 24-08-1880, sigarensorteerder, overl. Zeist 03-02-1945 tr. Rhenen 27-03-1907 Roeloffina ten Boske, geb. Rhenen 29-05-1885, naaister, winkelierster, overl. ald. 18-01-1984. Dochter van Aalbert ten Boske, wagenmaker, en Geertruida van der Peut.
Uit dit huwelijk: 8 kinderen, waaronder;
Roelof van Laar, geb. Rhenen 13-05-1912, overl. Veenendaal 08-01-2004. Kruidenier.

kleurenfoto's van de wapentekeningen in het originele handschrift (zie enkele afbeeldingen hieruit).

Van der Heiden bestudeerde onder andere archieven van Veenendaalse notarissen in de 19^e eeuw met betrekking tot Rhenen, Elst en Achterberg. Deze bevinden zich in Het Utrechts Archief, maar zijn lastig te raadplegen omdat de

stukken over meerdere toegangen verspreid zitten. Hij attendeerde ons op transporten met betrekking tot het Generaalshuis in de 19^e eeuw.

BELANGRIJKSTE GERAADPLEEGDE BRONNEN Algemeen

Informatie over de eigenaren van het Generaalshuis werd voornamelijk verkregen uit de gerechtelijke archieven (trans-

Wout van Laar (rechts) voor de kruidenierswinkel, eind jaren twintig (fotocoll. B.W. van Laar)

Na het puinruimen in 1940 zijn op de voorgrond de kluiskeizers van het 'Generaalshuis' zichtbaar. Aan de overzijde de garage van Jan en Roel van der Horst. Links de Rotterdamsche Bank (fotocoll. B.W. van Laar)

porten, testamente, boedelscheidingen e.d.) van de stad Rhenen en de kohieren van de 40^e penning (Toegang 66), het Oud Archief van Rhenen (Toegang 152) en de archieven van Rhenense notarissen, welke alle ter inzage zijn in het Regionaal Historisch Centrum Zuid Oost Utrecht (RHC ZOU) te Wijk bij Duurstede. De notariële archieven van Veenendaal uit de 19^e en begin 20^e eeuw bevinden zich in Het Utrechts Archief. Voorts werden o.a. kohieren van de inning van haardsteden-, familie- en lantaarngelden geraadpleegd. Daarnaast zijn de registers van volkstellingen, zoals die in 1830 en 1840 plaatsvonden, de Bevolkingsregisters van Rhenen en de Kadastrale Leggers belangrijke bronnen voor informatie over eigenaren en bewoners in de 19^e eeuw en daarna; deze zijn eveneens ter inzage bij het RHC ZOU te Wijk bij Duurstede. Vele gegevens zijn ook te vinden op de website www.oudrhenen.nl onder *Archief* te vinden.

Voor waar men precies woonde in de Rhenense binnenstad zijn de aktes van de Burgelijke Stand een interessante bron, omdat overlijdensaangiften meestal gedaan werden door de naaste bure, een soort burenplicht dus. Tevens wordt vaak melding gemaakt over het adres waar personen waren overleden.

Het in 1943 herbouwde pand. Inmiddels had Roel van Laar de winkel van zijn vader over genomen (fotocoll. B.W. van Laar)

OVERIGE BRONNEN

- W. van Iterson, *De Stad Rhenen* (Assen 1960)
- *Geschiedenis van de Stad Rhenen* (Rhenen 2008)
- H.P. Deys, *Achter Bergen Rijn – Over boeren, burgers en buitenlui in Rhenen* (Rhenen 1981)
- J.Th.M. Mom, *Verslag 'Generaalsput' – RHENEN 39E, coördinaten ca. 167.400 - 441.020* (kopie in bezit van A.J. de Jong)
- G.C. Haakman, *Rhenen en Omstreken* (1847)
- Bestek ijzerwerk Generaalsput 1776, Oud Archief Rhenen, toegang 152, Inv.No. 106
- A.J. de Jong en C.L. van Otterlo, *Genealogie en Heraldiek te Rhenen* (1996)
- W.H. Strous, *Smissaert en het huis, de steeg en de put van de Generaal*, Oud Rhenen, No. 1, jan. 1999, p. 37 – e.v.
- M.L. van Hangest D'Yvoy, *Grafschriften, Rouwborden en Kerkglazen in verscheidene plaatsen in Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant etc. nageteek-end in de jaren 1776-1815*. Dit wapenhandscript bevindt zich bij het CBG in Den Haag, Inv. No. GHS 50D31. Over rouwborden in de Cunerakerk zie ook bron *Genealogie en Heraldiek te Rhenen* (zie boven)
- W. van Zon, *Genealogie Sandbrink te Rhenen*, vervaardigd in opdracht van W.(Willemien).H.P.M. Sandbrink, wonende in Zuid-Afrika; zij schreef in Oud Rhenen No. 2, mei 2012, in *Herinneringen aan mijn jeugd in Rhenen*, over de familie Sandbrink na de oorlog
- B.W. van Laar, *Genealogie van de familie Van Laar* (Rhenen 2013)
- H.P. Deys, *Mijn naam is Van Laar*, in: Oud Rhenen 2 (1983), p. 15-18
- Marjo Barthels, *De Staten in Amersfoort en de Pretense Staten in Utrecht*, Jaarboek Oud Utrecht 2011, p. 112 en 116